

**Посвалюк В. Т.,
Волосатих О. Ю.**

МЕЦЕНАТСТВО: МИНУЛЕ Й СУЧАСНІСТЬ

Досліджуючи історію Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, варто згадати тих, хто, починаючи з проекту, усіляко, зокрема й матеріально, сприяв її культурно-просвітницькій і виховній діяльності.

У суспільстві завжди були люди (хоч їх було мало), небайдужі до духовного життя громади – як на рівні рідного міста (чи селища), так і в більш широких масштабах. Здавна заможні, освічені представники еліти вкладали свої кошти в будівництво соборів, освітніх і медичних закладів, бібліотек, концертних залів, театральних будівель, підтримували талановитих, але незабезпечених митців, надавали їм можливість навчатися за кордоном, виплачували іменні стипендії, сприяли здійсненню сміливих просвітницьких проектів тощо.

Відомо, що за доби Київської Русі княгиня Ольга, князі Володимир, Ярослав Мудрий, Володимир Мономах та члени їхніх родин опікувалися проблемами духовності народу. Розуміючи, що духовне життя є потужною рушійною силою в розвитку нації, вони витрачали великі кошти на розвиток культури і мистецтва. Пізніше такою діяльністю увійшли в історію України князі Острозькі, Вишневецькі, Чарторийські... Провідні осередки науки тогочасної Європи – Києво-Могилянська Академія, Острозька академія – були створені і діяли завдяки підтримці українських меценатів: Єлизавети Гулевич (Галшка Гулевичівна), Петра Конашевича-Сагайдачного, Петра Могили, Івана Мазепи. Ці навчальні заклади уславили Україну як одну з найосвіченіших держав Європи, виховали відомих політично-громадських діячів, письменників, митців, учених. Традиції благодійності і меценатства підтримувалися в Російській імперії, зокрема в Україні, протягом наступних століть.

Серед меценатів XVIII – початку ХХ століть, яким належить значний внесок у розбудову культури України, – канцлер Російської імперії Олександр Безбородько, козак-вельможа Дмитро Трощинський, представниця козацького роду Скоропадських Єлизавета Милорадович, Григорій Галаган, Тадеуш Чацький, представники дворянських родин Любомирських, Потоцьких, Розумовських, Тарновських, династій Демидових, Ханенків, Симиренків, Терещенків та багатьох інших.

Славетній події 1913 року передували чотири десятиліття успішної діяльності Київського відділення Імператорського російського музичного товариства, найпомітнішими віхами якої були: відкриття музичної школи, згодом училища і, як логічне завершення творчо-освітнього процесу, – вихід на якісно новий рівень – утворення вищого музичного навчального закладу.

Проте центральна адміністрація ІРМТ висунула умову перед ініціаторами відкриття інституції – самостійне вирішення фінансових питань щодо відкриття і забезпечення діяльності майбутньої консерваторії. Фінансування ІРМТ здійснювалося здебільшого завдяки членським внескам, а також поодиноким благодійним пожертвам. Тому у складі ради директорів відділень зазвичай були не тільки музиканти, а й меценати, які вкладали значні кошти в розвиток освіти і творчості. Так, член дирекції Київського відділення ІРМТ Олександр Терещенко не раз матеріально допомагав музичному училищу. Зокрема він подарував бібліотеці партитуру «Руслана і Людмили» М. Глинки, пожертвував 500 карбованців на придбання духових інстру-

ментів для оркестру, заповідав 30000 карбованців у процентних паперах для заснування іменної стипендії після його смерті.

Масштабне починання вимагало величезних додаткових витрат. Такі кошти надав підприємець Михайло Терещенко, племінник Олександра Миколайовича, майбутній міністр фінансів Тимчасового уряду Росії, людина освічена, великий поціновувач мистецтва, балетоман, видавець. Він виділив 50000 карбованців золотом.

Роком раніше видатний диригент, незмінний протягом багатьох років голова дирекції Київського відділення ІРМТ Олександр Виноградський, який докладав величезних зусиль для відкриття у Києві вищого музичного навчального закладу, – опікуючись розвитком музичної культури міста, залишив, за заповітом, 40000 карбованців готівкою, зокрема: 15000 крб. – для заснування трьох стипендій імені Олександра Виноградського, а 25000 крб. – на утворення недоторканого капіталу імені Олександра Виноградського для надання допомоги обдарованим незабезпеченим учням. Відділенню також було передано обладнання особистого кабінету і нотну й книжкову колекції, які мали надалі носити його ім'я.

Книжкові фонди і нотні колекції дарували бібліотеці НМАУ викладачі закладу різних років: Григорій Верьовка, Зоя Гайдай, Костянтин Михайлов, Онисія Шреєр-Ткаченко, Марія Донець-Тессейр, Микола Лисенко, Всеволод Топілін, Микола Дремлюга, Іван Ляшенко, Євгенія Мирошніченко, Ніна Герасимова-Персидська, Олена Зінкевич, Валерій Посвалюк, Володимир Рожок, Юрій Таранченко та багато інших.

У ХХ столітті, ще на початку розвитку професійної музичної освіти в Києві, істотну матеріальну допомогу музичному училищу надав і Антон Рубінштейн. Під час одного з візитів до Києва, відвідавши навчальний заклад, він був незадоволений якістю рояля, на якому грали учні. Маєстро перерахував Київській консерваторії половину збору від свого останнього концерту. Цих 1025 карбованців тоді вистачало для придбання двох інструментів виробництва фабрики “Jacob Becker” («Якоб Беккер»).

Традиція дарувати інструменти або презентувати як призи чи премії переможцям конкурсів та інших змагань жива й сьогодні. Так, відомі фірми “Yamaha” («Ямаха», Японія) і “Bechstein” («Бехштайн», Німеччина), організовуючи конкурси в навчальних закладах і презентуючи як призи музичні інструменти. У цьому зв'язку відзначимо Міжнародну гільдію трубачів, яка неодноразово (1998 і 2010 років) дарувала музичні інструменти київським музикантам-переможцям конкурсів, зокрема студентам НМАУ ім. П. І. Чайковського.

Традиція заснування іменних стипендій, яку започаткували Олександр Терещенко й Олександр Виноградський, набула продовження і в наш час. З вересня 2003 року на історико-теоретичному факультеті Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського найкращому студенту чи аспірантові рішенням Ради факультету присуджується стипендія (премія) імені Людмили Костянтинівни Каверіної. Цю стипендію заснували сучасні українські меценати, діти музикознавця Олександр і Марія Копиленки, онуки відомого українського письменника Олександра Копиленка, і зять, науковець Сергій Гур'єв.

Стипендію імені заслуженого діяча мистецтв України, професора Людмили Каверіної щорічно отримує один зі студентів чи аспірантів історико-теоретичного факультету за видатні досягнення у навчанні і творчій роботі (за перемогу на всеукраїнських конкурсах наукових робіт, участь у студентських конференціях). Місія лауреата – гідно нести ім'я талановитого музиканта – Людмили Каверіної.

Як справедливо зазначила Людмила Волга у статті про вручення першої премії імені Л. К. Каверіної («Урядовий кур'єр» від 4 жовтня 2003 року), високо цінувати батьків – означає не оцінювати їхні вчинки, а лише наслідувати їхній приклад. За цим принципом склалися родинні відносини у відомій сім'ї. Тому й вирізняється вона неперервністю високих духовних традицій. У справедливості цього твердження переконує ініціатива Мішеля Терещенка, онука славетного Михайла Терещенка, продовжити добродійність своїх славнозвісних предків із підтримки української культури, зокрема – заснувати стипендію імені меценатів Терещенків.

Будемо сподіватися, що кількість меценатів, людей, яким небайдужий духовний потенціал нації, і надалі буде зростати.

Посвалюк В. Т., Волосатих О. Ю. Меценатство: минуле й сучасність. Охарактеризовано традицію благодійництва і меценатства в Україні, започатковану ще за часів Київської Русі. Серед меценатів XVIII – початку XX ст. – О. Безбородько, Д. Трощинський, Є. Милорадович, Г. Галаган, Т. Чацький, представники дворянських родин Любомирських, Потоцьких, Розумовських, Тарновських, династій Демидових, Ханенків, Симиренків, Терещенків. Книжкові і нотні колекції передали бібліотеці НМАУ ім. П. І. Чайковського Г. Верьовка, З. Гайдай, К. Михайлов, О. Шреєр-Ткаченко, М. Донець-Тессейр, М. Лисенко, В. Топілін, М. Дремлюга, І. Ляшенко, Є. Мирошніченко, Н. Герасимова-Персидська, О. Зінкевич, В. Посвалюк, В. Рожок, Ю. Таранченко та ін. Традиція іменних стипендій, започаткована О. Терещенком і О. Виноградським, жива і в наш час. З 2003 р. на історико-теоретичному факультеті Академії присуджується стипендія (премія) імені Людмили Каверіної.

Ключові слова: благодійництво і меценатство в Україні, іменні стипендії, нотні колекції.

Посвалюк В. Т., Волосатых О. Ю. Меценатство: прошлое и современность. Охарактеризована традиция благотворительности и меценатства в Украине, берущая начало ещё во времена Киевской Руси. Среди меценатов XVIII – начала XX вв. – А. Безбородько, Д. Трошинский, Е. Милорадович, Г. Галаган, Т. Чацкий, представители дворянских семей Любомирских, Потоцких, Разумовских, Тарновских, династий Демидовых, Ханенко, Симиренко, Терещенко. Книжные и нотные коллекции передали библиотеке НМАУ им. П. И. Чайковского Г. Верева, З. Гайдай, К. Михайлов, А. Шреер-Ткаченко, М. Донец-Тессейр, Н. Лысенко, В. Топилин, М. Дремлюга, И. Ляшенко, Е. Мирошніченко, Н. Герасимова-Персидская, Е. Зинкевич, В. Посвалюк, В. Рожок, Ю. Таранченко и др. Традиция именных стипендий, заложенная А. Терещенко и А. Виноградским, жива и в наше время. С 2003 г. на историко-теоретическом факультете Академии присуждается стипендия (премия) имени Людмилы Кавериной.

Ключевые слова: благотворительность и меценатство в Украине, именные стипендии, нотные коллекции.

Posvaliuk V. T., Volosatykh O. Yu. Patronage: Past and Present. The article characterizes the tradition of charity and philanthropy in Ukraine, the origins of which take root in the Kievan Rus. Among the patrons of the 18th – early 20th centuries are O. Bezborodko, D. Troshchinsky, E. Miloradovich, H. Halahan, T. Chatsky, representatives of the noble families Lubomirski, Potocki, Razumovsky, Tarnowski, the Demidov, Khanenko, Simirenko, Tereshchenko dynasties. The book and sheet music collections of H. Veriovka, Z. Haidai, K. Mikhailov, O. Schröer-Tkachenko, M. Donets-Tesseyr, M. Lysenko, V. Topilin, M. Dremliuha, I. Lyashenko, E. Miroshnichenko, N. Herasimova-Persidska, O. Zinkevich, V. Posvalyuk, V. Rozhok, Yu. Taranchenko have been passed on to the Tchaikovsky NMAU. The tradition of scholarships, planted by A. Tereshchenko and A. Vinogradskii, is still alive to this day. Since 2003, the historical and theoretical department of the Academy awards a scholarship (premium) named after Lyudmila Kaverina.

Keywords: charity and philanthropy in Ukraine, scholarships, music collection.